

Turussa kirjoitetaan koiralle

Koira-avusteiset sanataidepajat kannustavat kohtaamaan ja kirjoittamaan.

Ideasta äksöniin

Ajatus koira-avusteisista sanataidepajoista, joissa alakouluikäiset lapset kirjoittavat monologeja ja tarinoita Hali-Koiran inspiroimana, sai alkunsa sanataideohjaaja Veera Vähämaan ja Turun kaupungin vapaa-aikatoimialan hallinnossa työskentelevän lastenkulttuurisuunnittelija Leena Hiltusen yhteisestä kahvihetkestä. Hiltunen kertoi intoa pursuten Kaarinan kirjaston vuonna 2010 alulle panemasta Luetaan koiralle -projektista, jossa lapset lukivat ääneen Hali-Koiralle. Niin lapset kuin koirakin kokivat yhteisen lukuhetken turvalliseksi ja rennoksi. Luetaan koiralle -projekti toteutettiin yhteistyössä Turun yliopiston psykologian oppiaineen kanssa. Koiralle ääneen lukemisen havaittiin tuovan parannusta lukutaitoon ja innostavan lapsia kirjojen pariin.

Koska sanataideohjaaja ei voi milloinkaan jumittua vanhojen toimintatapojen arkiseen toistamiseen, oli Vähämaan helppoa sukeltaa uuteen. Hiltusen tuttu yhteistyökumppani Hali-Koirayrittäjä Maarit Haapasaari lähti hänkin ennakkoluulottomasti mukaan katsomaan, miten karvakuonojen ura muusina käynnistyisi. Järjestettiin tapaaminen, jossa Hali-Koira Rento, Hiltunen, Vähämaa ja Haapasaari esittelivät kirjaston väelle idean ja suunnittelivat alustavasti työpajojen sisältöä. Turun kaupunginkirjasto, jolle Luetaan koiralle -projekti ja siitä jatkoa saanut Tartu tasuun -hanke olivat jo ennestään tuttuja, lähti sekin kiinnostuneena mukaan.

Hali-Koirat taidetyössä

Maarit Haapasaarella on kolme berninpaimenkoiraa: Rento, Viljo-Valdemar ja Bella-Riina, jotka kaikki työskentelevät erilaisten ihmisten parissa mm. vanhainkodeissa, sairaaloissa, kouluissa ja kirjastoissa. Koira-avusteinen työskentely on innostanut ja opettanut liikkumaan, lukemaan ja kohtaamaan koirapelkoja sekä yksinkertaisesti tuottanut hyvää mieltä ja iloa jo suurelle joukolle Turussa ja lähikunnissa.

Vähämaa näki koira-avusteisen sanataide-työskentelyn mahdollisuutena innostaa kirjoittamisen pariin niitäkin lapsia, joille tekstin tuottaminen aiheuttaa huolta ja harmia. Koira opettaa myös empatiaa, toisen kohtaamista ja ei-sanallisten viestien tulkintaa. Koiran läsnä ollessa myös erilaiset aisteihin tukeutuvat kirjoitusharjoitukset saavat uudenlaista konkretiaa: kuinka koira kokee maailman? Mitä se kuulee, haistaa ja maistaa?

Tuhannen palan palapeli

Pilottia päätettiin kokeilla kahdessa Turun lähikirjastossa, joissa koulut ovat samassa rakennuksessa tai lähellä. Mukaan lähtivät Pansion ja Runosmäen kirjastot, joista löytyi molemmista rajattu tila, jossa työpajat oli helppo toteuttaa. Kokeiluluokkina olivat viidesluokkalaiset ja kakkosluokka. Ensimmäiset työpajat toteutettiin loppuvuodesta 2012 ja seuraavat työpajat samoille ryhmille keväällä 2013.

Koira-avusteisissa sanataidepajoissa on monta liikkuvaa osaa: koiran ohjaaja Maarit, sanataideohjaaja Veera, lapsiryhmä, kirjastontäti, opettajat, mahdolliset muut aikuiset ja tietysti koira, jonka käyttäytymistä ei aina edes ohjaaja voi ennustaa. Työpajoissa kokeiltiinkin erilaisia ryhmäkokoja: joskus paikalla oli yli

20 oppilaan luokka, toisinaan vain puolikas luokka. Jälkimmäinen vaihtoehto osoittautui toimivammaksi, koska 45 minuutin oppitunti asettaa tiukat ajalliset raamit.

Työpajat alkoivat ohjaajien ja koiran esittelyllä. Molemmat työpajoissa mukana olleet koirat, Viljo-Valdemar ja Rento, ovat karismaattisia kavereita, joiden elämästä Maaritilla on takataskussaan monta mehevää tarinaa. Viljo-Valdemar ja Rento osaavat todella ottaa yleisönsä: valojen sammutus, kellon soitto ja värien tunnistaminen ihastuttavat niin aikuisia kuin lapsiakin. Työpajoissa on paikalla vain yksi koira kerrallaan, ja on tärkeää, että ohjaajat tietävät hyvissä ajoin lasten koirapeloista tai mahdollisesta haluttomuudesta koskettaa koiraan tai olla sen läheisyydessä. Jos kukaan ei pelkää tai halua vältellä koiraan, Maarit päästää koiran vapaaksi niin, että se voi halutessaan lähestyä ihmisiä tai ottaa omaa tilaa.

Tutustumisten jälkeen ryhdytään sanataidehommiin. Ensimmäisissä työpajoissa viidesluokkalaiset kirjoittivat koiramonologeja. Perusajatuksena oli mennä koiran ”nahkoihin”, kuvitella mitä se ajattelee ja tuntee, toivoo ja pelkää. Kakkosluokkalaiset täyttivät aukkotarinoita ja kirjoittivat Viljo-koiran puolesta kirjeitä joulupukille. Vaikka teksteissä koirasta kasvoikin fiktiivinen henkilöahmo, Hali-Koiran elämän todelliset edesottamukset pääsivät usein niihin mukaan. Esimerkiksi kaksivuotiaan Viljo-koiran onneton rakkaus Kreeta-alkakaan pääsi mukaan moneen tarinaan. Kevään työpajoissa lapset kirjoittivat postikortteja maailman eri kolkista. Viljo-Valdemar päätyi lomalle niin Kiinaan kuin kaatopaikallekin.

Kirjoitusharjoitusten jälkeen Hali-Koira kiertää kuulemassa syntyneet tekstit. Lukijan ei välttämättä tarvitse kailottaa koko luokan

kuulleen, vaan on tärkeintä, että tarinan päähenkilö saa kuulla omista edesottamuksistaan. Näin Kirjoitetaan koiralle -työskentelyssä yhdistyy sekä tekstin tuottaminen että sen ääneen lukeminen. Ja jos ajatellaan, että tekstin puhujaminä on koira, ei käsialalla tai kirjoitusvirheilläkään ole niin suurta merkitystä.

Alistettu muusa kuumassa turkissa?

Jo antiikin kreikkalaiset tiesivät muusan huikean voiman. Toinen elävä olento voi olla niin kaunis, jännittävä, kiinnostava ja mystinen, että halu taiteelliseen ilmaisuun kasvaa vastustamattomaksi. Tässä piilee myös vaara, että muusasta tulee vain objekti, kohde. Vaara, että muusa menettää arvonsa omalla itsellään ja siitä tulee päämäärä jonkin suuremman saavuttamiselle.

Koira-avusteisessa työskentelyssä onkin syytä pohtia aina myös eettisiä kysymyksiä. On tärkeää, ettei eläintä alisteta vain ihmisen päämäärien välikappaleeksi. Hali-Koirat kuitenkin pitävät ihmisistä, huomiosta ja nauttivat työstään rakkaan ihmisen kanssa täysin rinnoin.

”Viljo-Valdemar nauttii keskipisteenä olemisesta ja hakeutuu itse lasten seuraan”, sanoo Maarit. Hänelle on tärkeää, että tekemisessä säilyy väljyys ja ilo. Joskus koira väsyä, eikä sitä silloin pakoteta temppuihin tai toimintaan.

Hali-Koiran työskentelyä onkin jokaisen eläinten ystävän ja pedagogin hyvä seurata. Siitä todella välittyy molemmin puolinen arvostus ja tekemisen ilo.

”Jos koira on kokoajan käskyn alla, se ei kykene käyttämään omaa luovuuttaan. Ohjaa-

jan täytyy osata lukea koiraan ja sitä, miten koira lukee tilanteita”, Maarit avaa toimintaperiaatteitaan.

Siitä tässä kaikessa onkin kyse. Toisten lukemisesta, toisten tunteiden tunnistamisesta ja niihin vastaamisesta. Ihmiset eivät voi koskaan oikeastaan tietää, mitä muut ajattelevat tai miten muut tuntevat. Lukeminen ja kirjoittaminen voivat kuitenkin olla siltoja itsen ja toisen välillä. Sanataide voi parhaimmillaan olla paikka toisten ymmärtämiselle ja erilaisuuden hyväksymiselle. Samoja taitoja opettaa myös Hali-Koira.

”Koira tuo rohkeutta tilanteeseen eikä arvoste. Olet täydellinen juuri sellaisena kuin olet”, Maarit avaa työskentelyn voimaa.

Karvainen kaveri vaikuttaa positiivisesti ryhmädynamiikkaan tuoden mukaan uudenlaisia suvaitsevaisuutta ja rohkeutta. Ujoimmatkin uskaltavat lukemaan omia tekstejään ääneen. Ja mikseivät uskaltaisi, onhan palkkana kostean kuonon hyväksyvä kosketus.

VEERA VÄHÄMAA

Kuva: Susanna Kolehmainen.

Hali-Koira Viljon postikortit Maarit-mammalle.

Kuvat: Susanna Kolehmainen.

Viljo-Valdemarin postikortit.